

De NVMW en de brede professional

Advies nummer 3

van de Wetenschappelijke Adviesraad (WAR)

van de NVMW

Utrecht, februari 2014

Leden van de WAR

Sietske Dijkstra, Rick Kwekkeboom, Jos van der Lans, Henk Jongman, Frans Spierings, Lisbeth Verharen, Margot Scholte, Hans van Ewijk, Willem Melief (secretaris) en Lia van Doorn (voorzitter).

De **kernredactie** voor dit advies werd gevormd door: Hans van Ewijk, Henk Jongman, Willem Melief en Lia van Doorn.

Introductie

In 2013 hebben de voorzitter van het bestuur en de directeur van de NVMW de wetenschappelijke adviesraad (WAR) verzocht advies uit te brengen over de volgende vraag:

In 'Welzijn Nieuwe Stijl' en andere documenten wordt gepleit voor de brede professional. Hoe kan dit concept praktisch worden uitgewerkt? Welke professionaliteit wordt gevraagd van deze brede sociaal werker? Wat betekent dit voor de NVMW: voor de organisatie en haar leden?

In de toelichting benadrukt de NVMW dat zij via het advies zicht wil krijgen op de complexiteit van de ontwikkelingen van de brede professional en handvatten zoekt om het concept verder te doordenken en de discussie te ordenen.

In meerdere vergaderingen, en in sub-vergaderingen van de kernredactie, heeft de WAR hierover een advies geformuleerd. Dit is in september 2014 aan de NVMW aangeboden.

Het advies is als volgt opgebouwd. Eerst worden enkele uitgangspunten geschetst die ten grondslag liggen aan het advies. Gevolgd door het advies op basis van negen punten. Tenslotte volgt een lijst met relevante literatuur.

Uitgangspunten

In de gedachtenvorming binnen de WAR over de richting van het advies, kwamen een aantal punten naar voren die ten grondslag liggen aan het advies. Deze passeren hierna de revue:

Het idee van de brede professional als een spil in de eerste-lijn van zorg en welzijn zet zich in hoog tempo door en zal naar inschatting van de WAR ook de komende jaren de lokale sociale agenda domineren. Daarnaast zijn er ook ontwikkelingen op hogescholen waarin de discussie over verbreding speelt. Het sociaal-agogisch onderwijs heeft een nieuwe beroepenstructuur omarmd en neemt daarmee afscheid van het agogisch domein dat uit afzonderlijke beroepskolommen bestaat (zoals MWD, SPH en CMV). Met de nieuwe beroepenstructuur wordt nu gekozen voor het beeld van een boom, met een stevige gemeenschappelijke stam en met takken, waaronder het maatschappelijk werk. Het is evident dat de NVMW zich dient te verhouden tot deze brede sociale professionaliteit die zich zowel in het werkveld als in het onderwijs ontwikkelt.

In een eerder advies (nummer 2) pleitte de WAR er reeds voor dat de NVMW zich verder gaat verbreden: dat ze koerst op het gemeenschappelijke en met sociaal werkers van verschillende pluimage één familie vormt.

Het sociaal werk staat momenteel sterk onder druk, onder andere vanwege de omvorming van de verzorgingsstaat naar de participatiesamenleving, transities en bezuinigingen. Voor het maatschappelijk werk is het van groot belang om de krachten te bundelen met aanverwante beroepsgroepen en –functies. Om bondgenoten te zoeken, de gelederen te sluiten en gezamenlijk op te trekken. Zowel naar verschillende overheden, financiers en tweedelijnsvoorzieningen als naar de opleidingen.

De term ‘brede sociale professional’ wordt vaak in één adem genoemd met de term ‘de generalist’. Deze laatste term (vgl. Scholte e.a., 2012) is een voortschrijdende conceptualisering van de brede professional die doortastend is, verstand heeft van meerdere leefgebieden en die burgers en hun netwerken kan ondersteunen en activeren. Het concept van de generalist is in de literatuur uitvoerig gedefinieerd. In de praktijk is het echter nog in ontwikkeling. Ook de vraag hoe de generalist zich precies zal gaan verhouden tot specialisten in de tweede lijn, is nog ongewis. Om spraakverwarring rond de termen generalist/specialist te voorkomen, hanteert de WAR in dit advies de term ‘brede sociale professional’.

De WAR benadrukt dat er over de ontwikkeling van het sociale domein en de sociaal-agogische beroepen momenteel veel vragen zijn en nog weinig uitgekristalliseerde antwoorden. De stelselwijzigingen in ons land staan nog in de steigers. De komende jaren zal gaandeweg duidelijker worden welke kant de ontwikkelingen uit gaan en wat de implicaties daarvan zijn voor het sociale domein. Al experimenterend, zoekend en tastend, zullen andere of nieuwe werkwijzen in de praktijk tot ontwikkeling worden gebracht. We zijn vermoedelijk nog niet toe aan het implementeren en borgen van de ontwikkelingen rond de brede professional. Wat zich momenteel al wel duidelijk aftekent, is de nadere verkenning van de grenzen tussen de beroepen en functies en de sociaal-agogische opleidingen. Voor de sociaal-agogische beroepsgroepen is de grote uitdaging erin gelegen om mee te bewegen met de maatschappelijke vraagstukken van deze tijd en over de grenzen van beroepen en functies en over de kokers van de verschillende sociale opleidingen heen te kijken. Ze staan voor de uitdaging om niet zozeer te kijken naar verschillen met andere beroepsgroepen, maar vooral naar de overeenkomsten; om niet alleen oog te hebben voor het onderscheidende, maar ook voor het verbindende, voor het gemeenschappelijke met de aanverwante beroepsgroepen en functies. Tegelijkertijd staan ze voor de uitdaging om de verschillen met andere beroepsgroepen te borgen en de eigen identiteiten te behouden. De huidige opgave is erin gelegen om te *convergeren* en te *divergeren*. Dit strookt met het beleid dat de NVMW heeft ingezet, namelijk om zich te verbreden tot een beroepsvereniging voor zowel maatschappelijk werkers als voor jeugdzorgwerkers en sociaal-agogisch werkers, met aandacht voor het gemeenschappelijke en erkenning van de verschillen en met behoud van identiteiten.

Overigens verwacht de WAR dat, naast de ontwikkeling van de brede sociale professional, veel gespecialiseerde sociale functies – zoals ziekenhuis- of bedrijfsmaatschappelijk werk - blijven bestaan. Het gaat veeleer om een kristallisatiepunt op lokaal niveau en niet zozeer om een totale vervanging van alle functies in het sociale domein.

Tenslotte wijst de WAR er op dat de ethische dimensie van het beroep van de (brede) sociaal werker in toenemende mate in het geding is. In de context van de participatiesamenleving, maakt de verhouding tussen burgers met betrekking tot verantwoordelijkheid en zorg voor elkaar, een ingrijpende verandering door. Het ligt in de lijn der verwachting dat brede sociaal werkers door hun opdrachtgevers in toenemende mate belast gaan worden met het bevorderen van deze nieuwe sociale verhoudingen. Wellicht wordt er in de toekomst van deze sociaal werkers minder vrijblijvendheid verwacht en meer identificering met de officiële beleidsdoelen. Dit kan op gespannen voet komen te staan met de beroepsopvattingen van het sociaal werk en noodzaken om een tegengeluid te laten horen.

Advies

1. De WAR adviseert de NVMW om zich intensief te bemoeien met het debat over de brede sociale professional en de opleiding daartoe. Deze ontwikkeling raakt de positie maar ook het hart van het maatschappelijk werk.
2. Het maatschappelijk werk kan met recht van spreken inbrengen dat de professie een uitstekende kern of basis vormt voor de brede professional. In het rapport *Regie aan de Poort* van de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg wordt het maatschappelijk werk als kernprofessie in de eerstelijns zorg met name genoemd, zij het wel in de brede betekenis van ‘Welzijn nieuwe stijl’.
3. We adviseren de NVMW om mede vorm te geven aan de contouren van een in essentie brede sociale professional die zich inzet waarvoor het maatschappelijk werk zich altijd al heeft ingezet. Daarbij kan de NVMW een genuanceerd beeld geven van de kracht van het werk en van de meerwaarde van kruisbestuiving met andere beroepen in het sociaal-agogisch beroepsdomein zoals het sociaal pedagogisch werk, opbouwwerk, sociaal cultureel werk, maar ook de wijkverpleging en de sociaal psychiatrische verpleegkundige.
4. Daarmee nodigt de NVMW andere beroepsgroepen uit om samen de brede professional een ordentelijk jasje te geven. Met de generalisten in de wijkteams en de jeugdzorgmedewerker zijn twee professionele varianten ontstaan die niet exclusief met één beroepsgroep geïdentificeerd kunnen worden. Maatschappelijk werkers zijn voor beide beroepsvarianten goed toegerust.
5. We geven de NVMW in overweging om – minstens voorlopig – een aparte kamer binnen de organisatie in te richten voor de zich vormende brede professional.
6. Essentieel is dat de NVMW zich sterk maakt dat de brede sociale professional kwalitatief goed aan de maat is. Met enige zorg ziet de WAR dat in het lokale enthousiasme nogal eens voorbijgelopen wordt aan de kunst van het vak om met zoveel diverse complexiteit om te gaan. Het vraagt om professionals die veel kennisgebieden met elkaar kunnen verbieden, die vakkundig zijn en beroepsethisch onderlegd, die in staat moeten zijn om mensen te activeren en om samen te werken met sociale netwerken van burgers en met vrijwilligers. Daarnaast dienen ze ook te kunnen samenwerken met professionals in de eerste en tweede lijn en met uiteenlopende instituties zoals werkgevers, scholen, overheden en huisartsenposten. Daarnaast dienen ze voldoende ruimte te bieden aan de meest kwetsbare burgers.
7. In de lijn daarvan adviseert de WAR de NVMW zich sterk te maken om analoog aan de jeugdzorgmedewerker te pleiten voor een duidelijke kwaliteitsborging door middel van profilering, selectie, registratie, permanent leren en monitoring, zowel op het individuele niveau als het collectieve niveau van de lokale en landelijke overheid. Dus, zorg dat de brede sociale professional adequaat werk levert als persoon, maar ook dat deze professional inderdaad gaat bijdragen aan minder doorverwijzing, meer inschakeling van de leef- en werkomgeving en burgerinitiatieven ondersteunt en stimuleert waar dat nodig is.
8. Voorts vraagt de WAR aandacht voor de opleiding, zowel de initiële opleiding als het ontwikkelen van masters en na- en bijscholingsprogramma's. De WAR meent dat minstens een deel van de lokale brede sociale professionals masters moeten zijn en minimaal een bachelor opleiding moeten hebben binnen een van de sociaal-agogische beroepsgroepen. En dat alle lokale

sociale professionals zich goed begeleid ontwikkelen tot steeds betere professionals. Daarbij past ook aandacht voor de kwaliteit van vrijwilligers en de ondersteuning van vrijwilligers.

9. Voor de nadere profilering en wetenschappelijke onderbouwing van de brede sociale professional adviseren we de NVWM actief betrokken te zijn bij het onderzoek en werk van Movisie en de lectoraten. Dit vooral door bij deze instanties voortdurend aan te dringen om professionals te betrekken in de ontwikkeling van deze professionaliteit maar ook door als NVMW actief mee te denken.

Literatuur

RVZ (2012). *Regie aan de Poort. Basiszorg als verbindende schakel tussen persoon, zorg en samenleving*. Advies uitgebracht door de Raad van Volksgezondheid en Zorg aan de staatssecretaris van VWS. Den Haag.

RMO (2005). *Niet langer met de ruggen naar elkaar. Een advies over verbinden*. SDU: Den Haag.

Schilder, L (2013). *Leren dat maatschappelijk werkt. Het versterken van de beroepsidentiteit van de maatschappelijk werker door middel van leerprocessen op en rond de werkplek*. Eburon: Delft.

Scholte, M., A. Sprinkhuizen en M. Zuidhof (2012). *De generalist, de sociale professional aan de basis*. Bohn Stafleu van Loghum: Houten.

Sprinkhuizen, A. en M. Scholte (red) (2012). *De sociale kwestie hervat. De Wmo en sociaal werk in transitie*. Bohn Stafleu van Loghum: Houten.

Vele takken, een stam. Kader voor de hogere sociaal pedagogische opleidingen (2008). SWP: Amsterdam.